

Narcyz w Sieci: Narcyzm jako osobowościowa determinanta Problemowego Używania Internetu i zachowania w mediach społecznościowych

1. Wstęp

Poniższa praca miała na celu zbadanie związku pomiędzy czynnikami osobowościowymi, a konkretnie narcyzmem a zachowaniami w Sieci i prawdopodobieństwem rozwinięcia zaburzeń behawioralnych z zakresu nadużywania Internetu (*Problematic Internet Use*, Problemowe Używanie Internetu). Praca opierała się przede wszystkim na teorii Problemowego Używania Internetu Young [1], koncepcji narcyzmu znanej jako *Extended Agency Model of Narcissism* [2] a także na modelu narcystycznej samoregulacji Morf i Rhodewalta [3]. Obserwując interakcje między niektórymi użytkownikami serwisu społecznościowego Facebook, często nacechowane brakiem empatii i – z punktu widzenia obserwatora – mające jedynie funkcję uzyskania dominacji nad rozmówcą, można odnieść wrażenie, iż media społecznościowe są atrakcyjnym miejscem dla osób o nasilonych cechach narcystycznych. Media te dostarczają bowiem wielu narzędzi umożliwiających pozyskiwanie tak bardzo upragnionego przez osoby narcystyczne podziwu, co może w swojej atrakcyjności być uzależniające i prowadzić do pewnych dysfunkcji behawioralnych. Istotnie, wyniki badań potwierdzają, że częstotliwość korzystania z mediów społecznościowych jest związana z narcyzmem [31, 33]. W badaniu przedstawionym w niniejszej pracy podjęliśmy kwestię czy osoby wysoko narcystyczne są szczególnie narażone na rozwinięcie problematycznego Problemowego Używania Internetu, a także czy można u tych osób zaobserwować specyficzną desensytyzację na potrzeby innych ludzi wyrażającą się niską motywacją do oferowania pomocy innym użytkownikom w ramach określonego portalu społecznościowego. Wreszcie, interesowało nas także pytanie na ile Problemowe Używanie Internetu związane jest z taką desensytyzacją. W naszych analizach braliśmy pod uwagę możliwość istnienia różnic międzypłciowych w badanych związkach, wynikających z odmiennej socjalizacji i stereotypowych ról kobiet i mężczyzn, zwłaszcza w zakresie wyrażania emocji, empatii i gotowości pomocy.

Pierwsza część pracy poświęcona została kwestii Problemowego Używania Internetu (PUI). Przedstawiono w niej definicję i kryteria diagnostyczne, a także wyniki badań dotyczących korelatów oraz predyktorów dysfunkcyjnego korzystania z Sieci. Drugi podrozdział dotyczył tematu narcyzmu. W jego ramach przedstawiono w skrócie definicję tego pojęcia, którą posługiwano się przy konstrukcji tej pracy oraz omówiono model narcystycznej samoregulacji autorstwa Morf i Rhodewalta (2001) w celu przybliżenia specyfiki procesów zachodzących u osób narcystycznych. Kolejne podrozdziały zawierają opis metodologii badań, które przeprowadzono w ramach niniejszej pracy oraz wyniki wraz z ich dyskusją, uwzględniającą ograniczenia, które mogły wpłynąć na rezultat badania.

¹ Instytut Psychologii Stosowanej, Uniwersytet Jagielloński

2. Problemowe Używanie Internetu

Na przestrzeni ostatnich 11 lat liczba Polaków korzystających z Sieci wzrosła z 10.6 mln w roku 2006 do 27.7 mln w roku 2017. Obecnie, przeciętny polski użytkownik Internetu spędza w nim 3 godziny dziennie (badanie Gemius/PBI, marzec 2017). W obliczu takich statystyk, ciężkim do obronienia byłoby stwierdzenie, iż Internet nie jest czynnikiem obecnym w kształtowaniu życia, nie tylko poszczególnych osób, ale także całego społeczeństwa [4].

Jednym z pierwszych naukowców, którzy zauważyli, iż tak gwałtowna dynamika tego fenomenu może być zagrożeniem dla dobrostanu psychicznego jednostki była Young. W 1996 przeprowadziła szczegółowe studium przypadku 43-letniej gospodyni domowej, nieorientowanej technologicznie oraz nieposiadającej historii zaburzeń psychicznych. W ciągu 3 miesięcy od poznania portali do prowadzenia rozmów online (chatów), badana spędzała w Internecie 60 godzin tygodniowo. Swoje zachowanie opisywała przyrównując do uzależnienia od alkoholu – pisała o poczucie ekscytacji podczas korzystania z komputera, jednocześnie skarżąc się na wzrost poziomu lęku, depresyjności i drażliwości, gdy musiała zakończyć sesję. Badana kobieta zaniedbywała też obowiązki oraz odcinała się od niegdyś lubianych aktywności społecznych i rodziny. Po przebadaniu innych pacjentów z podobnymi objawami, Young zaproponowała pierwsze kryteria diagnostyczne dla zjawiska, które nazwała – po prostu – uzależnieniem od Internetu. Kryteria te były oparte na definicji zależności od substancji w podręczniku diagnostycznym DSM-IV. Niektórzy specjaliści z zakresu uzależnień krytykowali tą nazwę twierdząc, iż określenie „uzależnienie” powinno być ściśle łączone z użytkowaniem substancji chemicznych [5]. Badaczka broniła swoich racji podając przykłady użycia tego słowa i kryteriów diagnostycznych w innych przypadkach, jak na przykład uzależnienie od stosunków seksualnych, technologiczne uzależnienie człowieka od maszyny, uzależnienie od gier internetowych czy uzależnienie od hazardu [6]. Owocem jej pracy był Young’s Diagnostic Questionnaire, który umożliwiał diagnozę uzależnienia od Internetu, jeśli osoba badana odpowiedziała twierdząco na więcej niż 3 z 7 pytań, [7]. Pod wpływem innych badaczy, definiujących nadużywanie Internetu jako uzależnienie behawioralne niezwiązane z substancjami [6], Young skorygowała swoją teorię, skłaniając się ku pogładowi, że uzależnienie od Internetu przypomina bardziej zaburzenie kontroli impulsu, niż uzależnienie od substancji. Zmieniła także swój kwestionariusz diagnostyczny – finalna wersja zawierała 8 pozycji (tabela 1), a do diagnozy badany musiał odpowiedzieć twierdząco na 5 z nich [8]. Ta wersja kwestionariusza nie została jednak w pełni przetestowana psychometrycznie [9].

Tabela 1. Young’s Diagnostic Questionnaire for Internet addiction – tłumaczenie własne [1]

Diagnoza sugerowana po pięciu lub więcej odpowiedziach „tak” na pytania:

1. Czy czujesz się zaabsorbowany Internetem (myślisz o ostatniej lub następnej sesji w Sieci)?
 2. Czy odczuwasz potrzebę używania Internetu przez co raz dłuższy czas by osiągnąć satysfakcję?
 3. Czy dokonywałeś nieskutecznych prób kontrolowania, ograniczenia lub zaprzestania używania Internetu?
 4. Czy czujesz się niespokojny, rozdrażniony, gdy próbujesz ograniczyć lub zaprzestać używania Internetu?
-

5. Czy zdarza Ci się spędzać w Internecie więcej czasu niż pierwotnie planowałeś/aś?
 6. Czy ryzykowałeś utratą znaczącego związku lub okazji związanej z karierą, pracą lub edukacją z powodu Internetu?
 7. Czy zdarzyło Ci się okłamać członka rodziny, terapeutę lub innych by ukryć swoje zaangażowanie Internetem?
 8. Czy korzystasz z Internetu jako ucieczki od problemów lub formy załagodzenia negatywnych emocji (tj. poczucie winy, lęku, depresji)?
-

Kolejne badania w tym obszarze miały na celu empiryczną walidację kryteriów diagnostycznych uzależnienia od Internetu na podstawie ustrukturyzowanego wywiadu. Pierwsze z nich było dokonane na próbie 468 tajwańskich uczniów szkoły średniej. Na początku zaproponowano aż 13 kryteriów [10], jednak drogą eliminacji tych wykazujących niską precyzję diagnostyczną, ich liczbę zmniejszono do 9 [11]. Pozycje te, widoczne w tabeli 2, okazały się mieć wysoką specyficzność (97.1%) i akceptowalną czułość diagnostyczną (87.5%). Dodatkowo, dołączono kryterium traktujące o znacznym utrudnieniu funkcjonowania, które jest konieczne do diagnozy uzależnienia. Pomimo pozytywnych wyników tych badań, należy mieć na względzie, iż były przeprowadzone na mało licznych, niereprezentatywnych próbach, co znacząco ogranicza stosowanie przedstawionych kryteriów na ogólnej populacji.

Tabela 2. Cechy charakterystyczne uzależnienia od Internetu [11]

-
- Nieprzystosowawczy wzorzec korzystania z Internetu, prowadzący do znaczących klinicznie szkód lub dolegliwości, występujący przez okres przynajmniej 3 miesięcy
- A. Obecne sześć (lub więcej) symptomów
1. Zaabsorbowanie aktywnościami internetowymi.
 2. Powtarzające się niepowodzenie w powstrzymaniu potrzeby korzystania z Internetu.
 3. Tolerancja: znaczące wydłużanie kolejnych sesji w Internecie w celu osiągnięcia satysfakcji.
 4. Odstawienie skutkuje jednym z następujących objawów: I. Dysforyczny nastrój, lęk, rozdrażnienie i poczucie nudy po kilku dniach braku aktywności w Internecie. II. Używanie Internetu by uśmierzyć lub uniknąć objawów odstawienia.
 5. Używanie Internetu dłużej niż pierwotnie planowano.
 6. Trwałe pragnienie i/lub nieudane próby ograniczenia lub zaprzestania korzystania z Internetu.
 7. Nadmierna ilość czasu spędzona na aktywnościach w Internecie i kończeniu sesji w Internecie.
 8. Nadmierne starania mające na celu uzyskanie dostępu do Internetu.
 9. Nieprzerwane, intensywne korzystanie z Internetu pomimo świadomości trwającego lub nawracającego fizycznego lub psychologicznego problemu prawdopodobnie spowodowanego lub pogłębianego użytkowaniem Internetu.
- B. Zaburzenia funkcjonalne: jeden (lub więcej) objaw
1. Nawracające użytkowanie Internetu skutkujące niepowodzeniami w wypełnianiu ważnych obowiązków w pracy, szkole i domu.
 2. Zaniechanie lub ograniczenie ważnych aktywności społecznych.
 3. Nawracające problemy prawne powstałe na skutek zachowania w Internecie.
- C. Objawy uzależnienia od Internetu nie są lepiej wytłumaczone innymi zaburzeniami wymienionymi w DSM-IV-TR.
-

Obecnie definicja Problemowego Używania Internetu opiera się głównie na klinicznych kryteriach przeznaczonych do diagnozowania uzależnienia od substancji

psychoaktywnych lub hazardu zawartych w DSM, choć pojawiły się głosy próbujące skategoryzować PUI raczej jako jedno z zaburzeń kontroli impulsu [12].

W kręgach badawczych próbujących zdefiniować to zjawisko przewija się też pytanie, czy tak szeroki i ogólny konstrukt jak PUI, bądź uzależnienie od Internetu ma rację bytu, gdyż nie wszystkie z aktywności podejmowanych w Sieci mogą mieć właściwości uzależniające [13]. Środowisko kliniczne uwzględnia tę wątpliwość, gdyż w najnowszym wydaniu DSM-5 w sekcji „przeznaczone do dalszych badań” wyodrębniono tzw. *Internet Gaming Disorder*, który zaiste dotyczy konkretnej czynności wykonywanej w Sieci (grania w gry), ale którego kryteria diagnostyczne mocno opierają się na kryteriach uzależnienia od substancji psychoaktywnych [14]. Internet jest nową technologią, która całkowicie przenika nasze życie i jest zjawiskiem niesamowicie zmiennym. Tak samo dynamiczny wydaje się być termin Problemowego Używania Internetu, który zdecydowanie wymaga dalszych badań, ulepszonych zarówno pod względami jakości jak i ilości.

2.1. Czynniki wpływające na korzystanie z mediów społecznościowych

Media społecznościowe są jednym z najbardziej dynamicznych obszarów w Internecie. Aktualne dane podają, iż liczba aktywnych użytkowników serwisu Facebook sięga 1940 milionów miesięcznie (Socialbakers.com, 2017). Serwisy społecznościowe, takie jak Facebook, Twitter, Instagram czy Snapchat (Facebook będący największym z wymienionych), stały się integralną częścią komunikacji międzyludzkiej w obecnych czasach, co czyni je znakomitym materiałem źródłowym do przeprowadzania badań z zakresu nauk społecznych. Naukowcy cenią sobie serwis Facebook nie tylko ze względu na dostęp do ogromnej bazy osób badanych, ale również z powodu możliwości uzyskania dodatkowych informacji demograficznych oraz obserwacji interakcji i zachowań społecznych. Pozwala to na wydajną, trafną oraz przede wszystkim – niedrogą selekcję kandydatów do badań [15].

Potencjał badawczy drzemący w Facebooku bardzo dobrze ilustruje badanie Kosinskiego, Stillwella i Graepela [16], mające na celu przewidywanie właściwości personalnych takich jak: orientacja seksualna, przynależność etniczna i religijna, poglądy polityczne, cechy osobowości, poziom inteligencji, poczucie szczęścia, wiek i płeć, na podstawie treści „lubianych” przez osobę zarejestrowaną w serwisie. W badaniu wzięło udział 58 tysięcy osób, które udostępniły swoje profile na Facebooku oraz przekazały informacje dotyczące wyżej wymienionych cech (łącznie z wynikami testów psychometrycznych).

W 88% przypadków algorytm opracowany przez tych badaczy umożliwił poprawne przewidywanie orientacji seksualnej, w 95% przypadków przynależności etnicznej, a w 85% przypadków poglądów politycznych. W przypadku cechy osobowości „otwartość” – trafność oceniana na podstawie korelacji pomiędzy oszacowaniami algorytmu wykorzystującego dane z Facebooka oraz wynikami w standardowym teście psychologicznym była bardzo wysoka: numerycznie zbliżona do rzetelności testu-retestu w standardowym teście osobowości. Oznacza to, że jeżeli chodzi o cechę otwartości obserwacja preferencji zadeklarowanych przez użytkownika w ramach portalu Facebook dostarcza mniej więcej tyle samo informacji co wynik tej osoby w standardowym teście psychologicznym. Niestety dla pozostałych cech algorytm nie wykazał podobnego poziomu trafności [16].

Inne badania przeprowadzone nad społecznością tego serwisu skupiały się raczej na osobowościowych predyktorach użytkownika Facebooka. Wyniki wskazują, iż użytkownicy tego medium wykazują większe nasilenie cech ekstrawersji oraz są mniej sumienni i samotni społecznie niż nie-użytkownicy. Dodatkowo, częstotliwość korzystania z serwisu oraz preferencje odnośnie jego funkcjonalności są zależne od nasilenia różnych właściwości: wyniki na skalach neurotyzmu i poczucia samotności są pozytywnie skorelowane z ilością czasu spędzanego na Facebooku, a wyniki na skali sumienności wykazują z tą zmienną korelację negatywną. Osoby wysoko ekstrawertywne preferowały korzystanie z funkcji związanych z komunikacją interpersonalną takie jak czat i komentarze. Co jednak najistotniejsze z punktu widzenia niniejszej pracy, czynnikiem, który również okazał się różnicować użytkowników Facebooka od osób go nie używających był narcyzm [17].

2.1.1. Narcyzm

Na przestrzeni ostatnich 120 lat pojęcie narcyzmu doczekało się wielu różnych definicji i było obiektem badań przedstawicieli różnych obszarów psychologii; od psychoanalizy do podejść społeczno-poznawczych [18]. Źródłem, z którego wywodzi się ten konstrukt jest grecki mit o przystojnym młodzieńcu – Narcyzie – który odrzuciwszy miłość nimfy Echo zakochał się we własnym odbiciu w wodzie i zmarł z tęsknoty za samym sobą, gdyż za każdym razem, gdy próbował go dotknąć, ono rozmywało, zniekształcało się. Do nauki pojęcie to przenieśli, kilkanaście wieków później, psychoanalitycy, postulując w różnych okresach, iż jest to zarówno naturalne stadium rozwoju psychoseksualnego, jak i jednostka psychopatologiczna.

Przedstawiciele teorii relacji z obiektem postulowali, iż narcyzm jest wynikiem zaburzonej relacji z pierwszą osobą znaczącą. Kernberg (1976) uważał, iż narcyzm jest wynikiem odrzucenia dziecka przez chłodnego rodzica, co powoduje rozwinięcie przekonania, iż ono samo jest jedynym obiektem, któremu może zaufać i który można pokochać. Kohut (1971) w swojej koncepcji zakładał, że w momencie, gdy rodzic nie zapewnia dziecku doświadczeń będących źródłem przyjemnych odczuć, tj. potwierdzania poczucia własnej wartości oraz idealizacji osoby rodzica, rozwój osobowości doznaje patologizacji i powstaje zaburzenie narcystyczne, polegające na dążeniu do wielkości oraz uzależnieniu od uznania innych osób, przy braku nabytej zdolności tworzenia obopólnie wartościowych relacji [19].

Narcyzm w ujęciu teorii społecznego uczenia się jest z kolei wynikiem przeceniania dziecka przez rodziców, którzy są tak bardzo zajęci sprawianiem, by było szczęśliwe, że zapominają o własnych potrzebach i uczuciach. W rezultacie dziecko nie uczy się, że inni ludzie są pełnymi jednostkami, które mogą realizować się w inny sposób, niż przez podziwianie go i plawienie się w blasku jego osoby [48].

Wedle podejścia społeczno-poznawczego, osoby narcystyczne charakteryzują się specyficznym, ekspansywnym stylem postrzegania rzeczywistości, polegającym na rekonstrukcji i zniekształcaniu faktów w taki sposób, by wspierały wielkościowe przekonania jednostki [49]. Dodatkowo, osoby narcystyczne stosują tzw. interpersonalny „styl obronnej rywalizacji” – w ich ocenie, życie jest grą z tylko jednym zwycięzcą, a ich obowiązkiem jest wygrana za wszelką cenę.

Morf i Rhodewalt [20] – autorzy modelu narcystycznej samoregulacji – określili narcystyczne self, jako będące w stanie ciągłej konstrukcji, której fundamenty osadzone są jak gdyby na piasku.

U osób narcystycznych samoocena opiera się na przesadnych przekonaniach wielkościowych, równocześnie będąc chwiejną i kruchą. Morf i Rhodewalt postulują, iż ta kruchość wynika z tego, że narcyzi nie są w stanie przekonać samych siebie do swej domniemanej wielkości, przez co ich samoocena rośnie lub maleje w reakcji na sytuacje zewnętrzne. Ich poczucie własnej wartości fluktuuje sytuacyjnie, jednak są to odchylenia od i tak wysokiej średniej samooceny. Współcześni teoretycy i badacze narcyzmu zgadzają się co do tego, że osoby narcystyczne są uzależnione od zewnętrznych źródeł potwierdzania swojej wyolbrzymionej samooceny [20-26].

2.1.2. Narcyzyzm a korzystanie z mediów społecznościowych

Wyniki dotychczasowych badań sugerują, że Internet, a zwłaszcza media społecznościowe są jednym z tych miejsc, w których ludzie narcystyczni szukają potwierdzenia swojej wartości [27-31]. Zauważono pozytywną korelację między narcyzmem a preferencją do publikacji zdjęć oraz aktualizacji statusu, zwłaszcza na podskali ekshibicjonizmu z kwestionariusza NPI [30, 32, 33].

Zgodne z tymi wynikami są badania Mehizadeh [31], która przeprowadziła analizę korelacji między sposobem korzystania i czasem poświęconym na serwisie Facebook, a narcyzmem (mierzonym NPI) i poczuciem własnej wartości (mierzonym skalą samooceny autorstwa Rosenberga, *Rosenberg Self-Esteem Scale*, RSES). Jej badanie wykazało, iż narcystyczni użytkownicy Facebooka częściej odwiedzają serwis oraz wykazują wyższą preferencję do korzystania z funkcji służących autopromocji aniżeli osoby o niskim poziomie narcyzmu. Odkryto również negatywną korelację między preferencją do funkcji służących autopromocji a poczuciem własnej wartości.

Inne badania, poza potwierdzeniem, iż narcyzm koreluje z większą aktywnością w mediach społecznościowych i preferencją do funkcji autopromocyjnych, zwróciły się ku aspektowi interpersonalnemu w korzystaniu z Facebooka przez narcyzów. Wykazano, iż osoby badane z wysoką precyzją potrafią wskazać osoby narcystyczne tylko na podstawie przeglądania ich profilu facebookowego, zwracając uwagę głównie na funkcje służące autopromocji i ilość interakcji społecznych podejmowanych przez właściciela profilu [29].

Choi, Panek, Nardis i Toma [34] sprawdzili, czy większa aktywność i czas poświęcony na kreowanie swojego facebookowego wizerunku przez osoby narcystyczne faktycznie przekłada się na pozyskiwanie uwagi, której te osoby tak bardzo chcą uzyskać. Wykazano, iż ilość polubień i komentarzy pod postami osób badanych jest negatywnie skorelowana z ich wynikami w kwestionariuszu narcyzmu (NPI). Niższa responsywność na posty osób narcystycznych wykazywana przez ich znajomych może być skutkiem niezdolności narcyzów w utrzymywaniu satysfakcjonujących relacji społecznych.

Hipotezę tą popierają wyniki Carpentera [32]. Wykazał on, że narcyzm (różne jego komponenty) wiąże się pozytywnie zarówno z liczbą zachowań autopromocyjnych, służących autowaloryzacji (aktualizowanie statusu, zamieszczanie zdjęć siebie, aktualizowanie informacji profilowych o sobie), jak i zachowań antyspołecznych na Facebooku (domaganie się więcej wsparcia niż się oferuje, złośczenie się gdy

współużytkownicy nie reagują na aktualizacje statusu, mszczenie się za negatywne komentarze). Słabością badania Carpentera było zastosowanie miar wyłącznie samoopisowych i to wymagających dużego stopnia autorefleksji i samokrytycyzmu. Wyniki przez niego uzyskane mogły być zniekształcone przez autoprezentację. Idea, iż możliwości, jakie dają media społecznościowe w zakresie kreowania i manipulacji własnym wizerunkiem mogą być wyjątkowo atrakcyjne dla osób narcystycznych, przez co narcyzm może być predyktorem zaburzeń związanych z korzystaniem z Internetu, zainspirowała kolejne badania; Odaci i Celik [35] przeprowadzili badanie kwestionariuszowe u 424 tureckich studentów w wieku 17-23. Korelacja wyników kwestionariusza narcyzmu (mierzonego NPI) i poziomu Problemowego Używania Internetu (mierzonego Problematic Internet Use Scale) nie wykazała żadnych związków między PUI a narcyzmem.

Wyniki ogólnokrajowych norweskich badań, wskazują jednak na istnienie związków między narcyzmem (i innymi zmiennymi) a problemowym korzystaniem z Internetu. Badanie przeprowadzono na próbie przeszło 23 tysięcy norweskich użytkowników Facebooka. Uczestnicy proszeni byli o wypełnienie kwestionariuszy: narcyzmu (NPI), poczucia własnej wartości (RSES) oraz uzależnienia od mediów społecznościowych (BSMAS – *Bergen Social Media Addiction Scale* – kwestionariusz, podobnie jak Internet Addiction Test, oparty na ogólnej definicji uzależnienia).

Poziom narcyzmu okazał się być pozytywnie skorelowany z wynikami na skali uzależnienia od mediów społecznościowych, co zostało odebrane przez autorów jako potwierdzenie hipotezy, iż media społecznościowe są dla jednostek narcystycznych środowiskiem pozwalającym na spełnianie wybujałej potrzeby ciągłej afirmacji wyidealizowanego self [36].

Możliwe, iż jedną z cech wspólnych narcyzmu i Problemowego Używania Internetu jest obniżony poziom empatii. Narcyzm jest z definicji związany z niskim poziomem empatii [37]. Wyniki co najmniej jednego badania [32] wskazują na skłonność osób narcystycznych do antyspołecznych zachowań w mediach społecznościowych. Podobnie, osoby uzależnione od substancji psychoaktywnych prezentują znacząco niższy poziom empatii emocjonalnej (czyli umiejętności identyfikowania i odnoszenia się do stanów emocjonalnych innych ludzi) niż osoby nieuzależnione [38]. Można zatem podejrzewać, że jednostki wykazujące tendencje do rozwinięcia Problemowego Używania Internetu również cechują się obniżonym poziomem empatii, gdyż konstrukt PUI został zbudowany na definicji uzależnienia od substancji zawartego w DSM. Na tej podstawie można spodziewać się, że zarówno osoby narcystyczne jak i uzależnione od Internetu będą wykazywać niższą motywację do prospołecznych działań w ramach Facebooka. Otwarte pozostaje pytanie na ile efekty te są ze sobą związane i się wzmacniają.

3. Badanie własne

Podjęte przez nas badanie miało na celu rozstrzygnięcie kontrowersyjnej kwestii związku narcyzmu z uzależnieniem od Internetu. Co więcej, idąc śladem Choi i współpracowników [34] oraz Carpentera [32] podjęliśmy temat wzajemnych relacji pomiędzy narcyzmem a responsywnością na forach online. Biorąc pod uwagę definicyjne cechy narcyzmu: niską empatię osób narcystycznych [50] oraz ich

poznawczo-afektywne zaabsorbowanie sobą [39] jest wysoce prawdopodobne, że osoby te nie wykazują gotowości pomocy innym użytkownikom portalu społecznościowego. Być może wysoko narcystyczne jednostki nie wchodzi w interakcje, których tematem nie są one same. W celu bliższego przebadania tych zagadnień zaprojektowaliśmy badanie, którego „miejscem” realizacji był portal społecznościowy Facebook. Badanie miało formę formularza rozsyłanego do potencjalnych respondentów poprzez wiadomości w serwisie Facebook. Uzasadnione było to charakterem badania: dotyczyło ono stricte zachowania jednostki w Internecie, a zwłaszcza w mediach społecznościowych. Taka forma badania gwarantowała dotarcie bezpośrednio i wyłącznie do grupy, którą zamierzaliśmy badać – użytkowników Facebooka, przez co zachowaliśmy ekologiczność badania.

Postawiliśmy następujące hipotezy:

- H1. Narcyzm oraz wszystkie jego komponenty reprezentowane przez podskale kwestionariusza narcyzmu będą pozytywnie skorelowane z problemowym użytkowaniem Internetu (TPUI).
- H2. Osoby wykazujące wysokie nasilenie problemowego użytkowania Internetu będą wykazywały niższą wrażliwość na potrzeby innych użytkowników, przejawiającą się mniejszą gotowością do pomocy online oraz niższym prawdopodobieństwem wyrażenia emocjonalnego wsparcia poprzez werbalną reakcję online.
- H3. Osoby odmawiające pomocy online (w postaci udostępnienia informacji o poszukiwaniu zaginionego psa na swoim profilu w portalu Facebook) będą wykazywały wyższy poziom narcyzmu w porównaniu do osób deklarujących chęć pomocy.
- H4. Osoby wyrażające emocjonalne wsparcie poprzez werbalną reakcję sygnalizującą współczucie w reakcji na informację o zaginięciu psa (konkretnie, wybór reakcji o treści „Przykro mi”) będą wykazywały niższy poziom narcyzmu od osób reagujących na inne sposoby.
- H5. Problemowe użytkowanie Internetu oraz narcyzm będą wzajemnie wzmacniającymi się źródłami niskiej wrażliwości na potrzeby innych użytkowników, przejawiającej się mniejszą gotowością do pomocy online oraz niższym prawdopodobieństwem wyrażenia emocjonalnego wsparcia poprzez werbalną reakcję online (hipoteza mediacyjna).

W związku z tym, iż płęć jest istotną zmienną różnicującą poziom, przynajmniej zewnątrz demonstrowanej, emocjonalności i empatii [51] a także zmienną, która różnicuje poziom narcyzmu [40] w niniejszym badaniu postanowiono kontrolować i eksplorować znaczenie płci jako potencjalnego moderatora testowanych relacji.

3.1. Metoda

3.1.1. Osoby badane i procedura

W badaniu wzięło udział 87 osób, w tym 18 mężczyzn i 69 kobiet, w wieku między 18 a 55 lat ($M = 24,21$, $SD = 6,14$). Zaproszenia do badania rozsyłane były w wiadomościach prywatnych za pomocą funkcji czatu serwisu Facebook. Badani otrzymali informacje o tym, że badanie dotyczy wpływu dyspozycji osobowościowych

na sposób korzystania z Internetu. Wszyscy respondenci udzielili zgody na anonimowy udział w badaniu.

Formularz składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera zrzut ekranu konkretnego wpisu na ścianie fikcyjnego użytkownika, stworzonego tylko na potrzeby badania. Każdy z respondentów jest proszony o reakcję na przedstawiony post. Druga część zawiera kwestionariusze mierzące poziom narcyzmu i Problemowego Używania Internetu u osób badanych. Narzędzia są przedstawione według kolejności z jaką występowały w formularzu.

3.1.2. Przykładowy post

Wpis na koncie specjalnie stworzonym na potrzeby badania zawierał zdjęcie psa wraz z opisem, w którym proszono o udostępnienia ze względu na zaginięcie zwierzęcia (Rys. 2). Post został specjalnie sformułowany w sposób, który miał wywoływać empatię. Opatrzony był dodatkowym komentarzem „Wyobraź sobie, że przeglądając swojego Facebooka widzisz taki post zamieszczony przez swojego znajomego. Jaka jest twoja reakcja?”. Po zapoznaniu się z obrazkiem, badani mają do wyboru siedem reakcji, jakie dostępne są na serwisie Facebook: Lubię to! (zwykle polubienie), Super (obrazek serduszka), Ha ha (roześmiana emotikona), Wow (zdziwiona emotikona), Przykro mi (płacząca emotikona), Wrr (rozniewana emotikona). Siódmym wariantem jest brak reakcji.

Następna pozycja zawierała pytanie „Czy udostępnił(a)byś taki post?” z wariantami odpowiedzi „tak” lub „nie”. Ostatnia sekcja to zapytanie „Czy napisał(a)byś komentarz? Jeśli tak, proszę, napisz jego treść. Jeśli nie, omiń tę pozycję.”. Formularz został przygotowany w taki sposób, że osoba badana musiała odpowiedzieć na każdą pozycję (za wyjątkiem komentarza), by mieć możliwość przejścia do następnej sekcji.

W celu umożliwienia przeprowadzenia analizy statystycznej na podstawie odpowiedzi osób badanych w reakcji na post stworzono następujące zmienne:

- Udostępnienie – zmienna przyjmująca tylko dwie wartości: „0”, oznaczające nieudostępnienie posta przez badanego i „1” oznaczające udostępnienie
- Reakcja – ze względu na to, iż tylko jeden rodzaj reakcji – „Przykro mi” – ma charakter empatyczny, zmienna została zdychotomizowana. (Liczba wszelkich innych reakcji na post była bardzo niska. Np. liczba reakcji „Ha ha” wynosiła zero). „1” oznacza tutaj reakcję „Przykro mi”, a „0” resztę wariantów („Wow”, „Lubię to!”, „Wrr”, „Ha ha” oraz brak reakcji)

Rysunek 2. Informacja-bodziec zastosowana w badaniu.

3.1.3. Pomiar poziomu narcyzmu

Do pomiaru poziomu narcyzmu użyto Narcissistic Personality Inventory [41]. W badaniu zastosowano polską adaptację testu, zawierającą 34 pozycje [42] mające formę stwierdzeń, do których osoba badana musi się ustosunkować, korzystając z przedziału wartości między 1, oznaczającym „To nie ja”, a 5, oznaczającym „To ja”. Na zasadzie sumowania uzyskujemy wynik, który oznacza ogólne nasilenie narcyzmu u badanej jednostki i może przyjmować wartości między 34 a 170. Alfa-Cronbacha dla całej skali, obliczona na podstawie uzyskanych wyników, wynosi 0,806, co oznacza wysoką rzetelność.

Kwestionariusz zawiera cztery podskale:

- Domaganie się Podziwu – określa w jakim stopniu osoba badana domaga się podziwu ze strony innych osób ($\alpha = 0,86$, $M = 32,89$, $SD = 8,72$). W największym stopniu odpowiada podskali Expolitiveness/Entitlement z oryginalnego kwestionariusza NPI, reprezentującej patologiczny aspekt narcyzmu wielkościowego [43].
- Przywództwo – określa w jakim stopniu osoba jest przekonana o swojej wyższości i czy wykazuje tendencje do dominacji nad innymi ($\alpha = 0,86$, $M = 32,53$, $SD = 7,78$)
- Próżność – określa stopień przekonania jednostki o swojej atrakcyjności fizycznej ($\alpha = 0,76$, $M = 14,72$, $SD = 4,31$)
- Samowystarczalność – jest wyznacznikiem nasilenia przekonania osoby badanej o swojej niezależności, asertywności i potrzebie osiągnięć ($\alpha = 0,70$, $M = 25,01$, $SD = 4,21$).

3.1.4. Pomiar poziomu PUI

Internet Addiction Test [1] jest narzędziem mierzącym poziom problemowego używania Internetu. Została zastosowana polska wersja tego testu [46], nazywana Testem Problemowego Używania Internetu i składająca się z 22 pytań dotyczących korzystania z Internetu. Osoba badana ma możliwość odpowiedzi na 5-stopniowej skali Likerta, gdzie 1 oznacza „sporadycznie”, a 5 to „zawsze”. Jest również możliwość wybrania opcji „nie dotyczy”, która ma zerową wartość punktową przy obliczaniu rezultatu.

Wynik obliczany jest na podstawie sumy ocen z 22 pozycji – może przyjmować wartości między 0 a 110. Im wyższy wynik, tym więcej symptomów PUI można stwierdzić u osoby badanej i tym bardziej dysfunkcyjne jest jej korzystanie z Internetu. Test wykazuje bardzo wysoki poziom rzetelności ($\alpha = 0,93$, $M = 26,67$, $SD = 19,53$).

3.2. Wyniki

3.2.1. Statystyki opisowe NPI i TPUI

Średnie wyniki dla skal NPI wynoszą

- Wynik ogólny – 96 punktów ($M = 96,05$, $SD = 20,36$).
- NPI Domaganie się Podziwu – 29 punktów ($M = 28,97$, $SD = 7,92$).
- NPI Przywódca – 31 punktów ($M = 30,90$, $SD = 8,34$)
- NPI Próżny – 14 punktów ($M = 13,87$, $SD = 4,27$)
- NPI Samowystarczalny 22 punkty ($M = 22,29$, $SD = 4,90$).

Średni wynik TPUI wynosi 53 punkty ($M = 52,68$, $SD = 15,84$).

Nie stwierdzono żadnych istotnych różnic międzypłciowych w zakresie badanych zmiennych (Tabela 3).

Tabela 3. Statystyki testu t dla kobiet (K) i mężczyzn (M)

Zmienna	K – średnia	K – SD	M – średnia	M – SD	t	p
Suma NPI	95,97	18,63	96,33	26,62	-0,67	0,95
NPI Podziw	29,32	7,17	27,67	10,45	0,63	0,53

*Narcyz w Sieci: Narcyzm jako osobowościowa determinanta
Problemowego Używania Internetu i zachowania w mediach społecznościowych*

NPI Przywódca	30,48	8,01	32,50	9,59	-0,92	0,36
NPI Próżny	13,75	3,95	14,33	5,43	-0,51	0,61
NPI Samowystarczalny	22,42	4,69	21,83	5,75	-0,45	0,65
Suma TPUI	51,10	14,63	58,72	19,08	-1,84	0,69
Reakcja empatyczna	0,33	0,47	0,17	0,38	1,56	0,13
Udostępnienie	0,51	0,50	0,33	0,48	1,34	0,19

3.2.2. H1: związek narcyzmu z problemowym użytkowaniem Internetu

W celu przetestowania hipotezy H1 przeprowadzono analizy korelacji między NPI i podskalami a TPUI. Ogólny wynik w skali narcyzmu NPI (suma punktów) nie korelował istotnie z wynikami w TPUI ($p > 0,40$). Podobnie, wyniki w podskalach Przywódca ani Próżny nie korelowały istotnie z wynikami w skali TPUI ($p > 0,20$). Wykryto istotną korelację pozytywną pomiędzy wynikami na podskali NPI Podziw a wynikami w skali TPUI, $r(87) = 0,248$, $p = 0,020$. Otrzymano również istotną korelację negatywną pomiędzy wynikami na podskali NPI Samowystarczalny a wynikami TPUI, $r(87) = -0,347$, $p = 0,001$). Zauważono również istotną korelację negatywną między wynikami TPUI a wiekiem badanych ($r(87) = -0,210$, $p = 0,05$).

Następnie, sprawdzono czy hipotetyzowany (H1) związek między narcyzmem a TPUI może być moderowany przez płć. Analiza dała statystycznie nieistotny efekt interakcji ($p = 0,12$) wskazując na brak moderacji związku narcyzmu z TPUI przez płć.

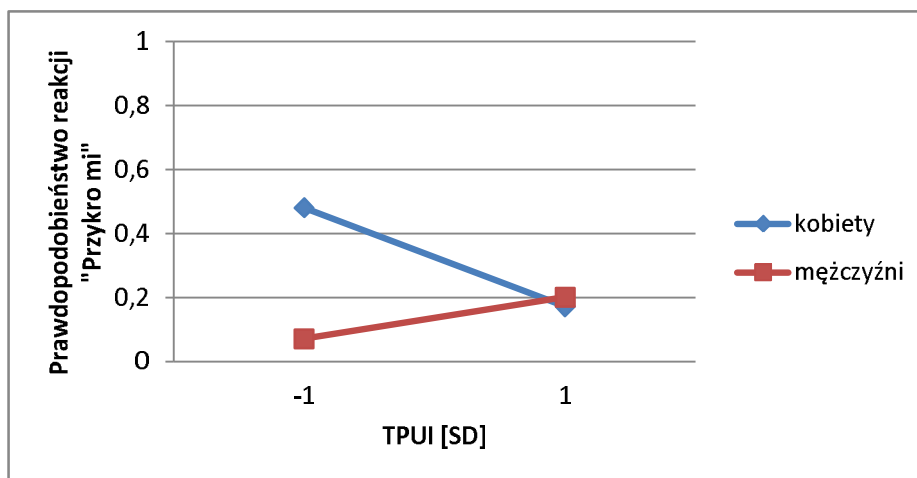
3.2.3. H2: związek problemowego użytkownika Internetu z wrażliwością na potrzeby innych użytkowników

W celu weryfikacji hipotezy H2 przeprowadzono test t sprawdzający czy osoby deklarujące gotowość pomocy innym użytkownikom (w formie publikacji informacji o zaginięciu psa na swoim profilu w Facebooku) różnią się poziomem problemowego użytkownika Internetu (TPUI) od osób nie deklarujących tej gotowości. Wynik potwierdził hipotezę: osoby deklarujące gotowość pomocy miały istotnie niższy poziom TPUI od osób nie zgadzających się pomóc: $M_u = 48,32$, $SD_u = 16,64$ vs $M_{nu} = 56,57$, $SD_{nu} = 14,17$, $t(85) = 2,496$, $p = 0,014$.

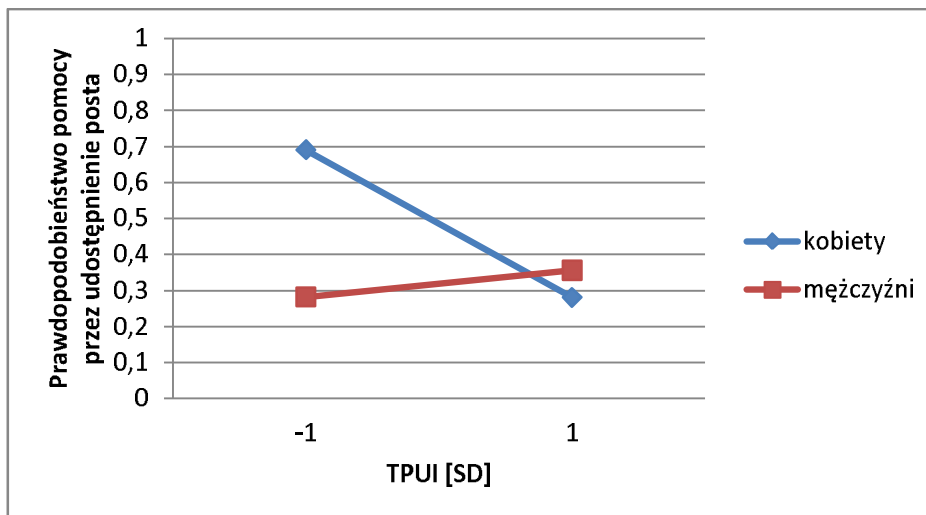
Podobnie, przeprowadzono test t sprawdzający czy osoby wyrażające emocjonalne wsparcie poprzez reakcję „Przykro mi” online różnią się poziomem problemowego użytkownika Internetu od osób nie wyrażających tej reakcji. Wynik marginalnie potwierdził hipotezę: reagujący „Przykro mi” przejawiali marginalnie niższy poziom TPUI niż nie reagujący w ten sposób: $M_u = 48,12$, $SD_u = 15,60$ vs $M_{nu} = 54,62$, $SD_{nu} = 15,67$, $t(85) = 1,775$, $p = 0,079$.

Następnie, sprawdzono czy hipotetyzowane (H2) związki między TPUI a behawioralnymi przejawami niewrażliwości na potrzeby innych może być moderowany przez płć. Analiza moderacji przez płć związku TPUI z reakcją empatyczną dała istotny efekt interakcyjny, $b = 1,390$, $SE = 0,663$, $p = 0,036$ (Wykres

1). Wyłącznie u kobiet wyższy poziom TPUI przekładał się na niższe prawdopodobieństwo reakcji empatycznej „Przykro mi”: $b = -,755$, $SE = 0,333$, $p = 0,023$. U mężczyzn związek ten nie był istotny statystycznie ($p = 0,267$). Podobnie, wykryto marginalnie istotny efekt interakcji TPUI z płcią na zmienną zależną gotowość do pomocy przez udostępnienie posta: $b = 1,042$, $SE = 0,536$, $p = 0,052$ (Wykres 2). Wyłącznie u kobiet wyższy poziom TPUI przekładał się na niższe prawdopodobieństwo udostępnienia posta: $b = -,873$, $SE = 0,322$, $p = 0,007$. U mężczyzn związek ten nie był istotny statystycznie ($p = 0,694$).

Wykres 1. Wartości prawdopodobieństwa reakcji empatycznej przewidywane przez poziom problemowego użytkownika Internetu i płeć

Wykres 2. Wartości prawdopodobieństwa pomocy przez udostępnienie posta przewidywane przez poziom problemowego użytkownika Internetu i płeć

3.2.4. H3: narcyzm a gotowość do pomocy online

W celu przetestowania hipotezy H3 przeprowadzono szereg testów t. Nie wystąpiła istotna różnica w średnich ogólnych wyników NPI między osobami udostępniającymi i nieudostępniającymi. Nie stwierdzono też różnic w średnich wynikach między osobami udostępniającymi a nieudostępniającymi na podskalach kwestionariusza NPI: Domaganie się Podziwu, Próżny ani Samowystarczalny. Analiza wykazała, iż średnia wyników osób nieudostępniających na podskali NPI Przywódca jest istotnie wyższa w porównaniu do średniej wyników na tej podskali u osób udostępniających ($M_u = 28,88$, $SD_u = 6,11$ vs $M_{nu} = 32,70$, $SD_{nu} = 9,63$, $t(85) = 2,177$, $p = 0,032$).

W poszukiwaniu predyktorów dla zmiennej zależnej gotowość do pomocy w formie udostępnienia posta, przeprowadzono analizę regresji logistycznej tej zmiennej. Jako zmienne niezależne wprowadzono wiek, płeć, poziom narcyzmu (sumę punktów) oraz wystandaryzowany wynik w skali TPUI. Jako potencjalny predyktor wprowadzono również zmienną reakcja empatyczna „Przykro mi” pod postem. Dodatkowo, w kolejnym kroku testowano efekty interakcyjne narcyzmu z płcią, reakcji „Przykro mi” z płcią (w celu sprawdzenia czy taka reakcja werbalna wiąże się z gotowością do pomocy poprzez udostępnienie posta inaczej u kobiet i u mężczyzn), a także skali TPUI z płcią. Testowano szereg modeli, eliminując kolejno nieistotne predyktory. W ten sposób wyłoniono model poprawnie przewidyujący 64,4% zmiennej gotowość do pomocy w formie udostępnienia posta (R^2 Coxa i Snella = 0,126, R^2 Nagelkerkego = 0,168; test Hosmera i Leshowa $\chi^2(7) = 12,33$, $p = 0,09$). Jedynymi istotnymi predyktorami tej gotowości były empatyczna reakcja „Przykro mi”: $B = 1,175$, $SE = 0,515$, $p = 0,022$, oraz wynik w skali TPUI. Po odpowiednim przekształceniu współczynnika B (z logarytmu ilorazu szans na prawdopodobieństwo) wynik dla reakcji „Przykro mi” wskazuje na to, że wybór tej reakcji w przeciwieństwie do każdej innej reakcji lub jej braku ponad trzykrotnie (3,24) zwiększa prawdopodobieństwo gotowości do udostępnienia posta. Jest to zatem efekt bardzo silny. Drugim istotnym predyktorem gotowości do udostępnienia posta był wynik w skali TPUI: $B = -0,494$, $SE = 0,248$, $p = 0,046$. Po odpowiednim przekształceniu, współczynnik dla tej skali oznacza, że jedno odchylenie standardowe więcej w skali TPUI przekłada się na obniżenie prawdopodobieństwa gotowości do udostępnienia posta niemal o połowę (0,61 raza).

Analogiczna do powyższej analiza regresji logistycznej, w której zamiast sumarycznego wyniku w skali NPI użyto podskali NPI Przywódca wykazała marginalną istotność skali TPUI, $B = -0,476$, $SE = 0,251$, $p = 0,058$, oraz empatycznej reakcji „Przykro mi” na post, $B = 1,139$, $SE = 0,521$, $p = 0,029$, a także marginalną istotność podskali narcyzmu Przywódca dla przewidywania gotowości pomocy w formie udostępnienia posta, $B = -0,438$, $SE = 0,249$, $p = 0,078$. Trafność predykcji w tym modelu wynosiła 67,8%.

3.2.5. H4: narcyzm a empatyczna reakcja na wpis.

W celu weryfikacji hipotezy H3 przeprowadzono kolejne testy t. Nie wykryto istotnych różnic w średnich wynikach ogólnych NPI między osobami reagującymi na wpis „Przykro mi”, a osobami reagującymi na inne sposoby ($t(85) = 0,783$, $p = 0,436$).

Nieistotne były też różnice na podskalach: NPI Domaganie się Podziwu ($t(85) = 0,868$, $p = 0,388$), NPI Przywódca ($t(85) = 1,048$, $p = 0,298$), NPI Próżny ($t(85) = 0,202$, $p = 0,840$), NPI Samowystarczalny ($t(85) = -0,106$, $p = 0,916$).

W poszukiwaniu predyktorów dla zmiennej zależnej reakcja empatyczna „Przykro mi” przeprowadzono analizę regresji logistycznej tej zmiennej analogiczną do opisanej w punkcie 2.2.4. Zmienną zależną była dychotomiczna zmienna reakcja „Przykro mi”. Jako zmienne niezależne wprowadzono wiek, płeć, poziom narcyzmu (sumę punktów) oraz wystandaryzowany wynik w skali TPUI. W kolejnym kroku testowano efekty interakcyjne narcyzmu z płcią oraz skali TPUI z płcią. Testowano szereg modeli, eliminując kolejno nieistotne predyktory. Wyloniono model, w którym jedynymi istotnymi predyktorami był TPUI w interakcji z płcią. Związek skali TPUI z empatyczną reakcją na wpis był istotnie moderowany przez płeć: $B = 1,390$, $SE = 0,663$, $p = 0,036$. W ten sposób wyloniono model poprawnie przewidujący 70,1% zmiennej reakcja empatyczna „Przykro mi” (R^2 Coxa i Snella = 0,102, R^2 Nagelkerkego = 0,145; test Hosmera i Leshowa $\chi^2(8) = 14,45$, $p = 0,07$). Dla lepszego zrozumienia efektu interakcyjnego wykonano analizę nachyleń. W przypadku kobiet wynik w skali TPUI był negatywnym predyktorem empatycznej reakcji na post: $B = -0,755$, $SE = 0,333$, $p = 0,023$, natomiast w przypadku mężczyzn związek ten nie był istotny ($p = 0,27$). Po odpowiednim przekształceniu, wynik ten oznacza, że w przypadku kobiet jedno odchylenie standardowe więcej w skali uzależnienia od Internetu TPUI przekłada się na obniżenie prawdopodobieństwa reakcji empatycznej na post o około połowę (0,47 raza).

2.2.6. H5: problemowe używanie Internetu tłumaczy związek narcyzmu z niską wrażliwością na potrzeby innych użytkowników. Analizy ścieżek mediacji u kobiet i u mężczyzn.

W świetle uzyskanych wyników pokazujących różne relacje problemowego użytkownika Internetu z niską wrażliwością na potrzeby innych użytkowników u kobiet i u mężczyzn (podrozdział 2.2.3) hipotezę H5 testowano uwzględniając możliwe różnice międzypłciowe. Innymi słowy, w celu odpowiedzi na pytanie czy w przypadku kobiet lub mężczyzn uzależnienie od Internetu (TPUI) może być odpowiedzialne za reakcje osób narcystycznych (NPI i podskale) na post (gotowość do pomagania lub werbalną reakcję empatyczną) przeprowadzono analizy moderowanych mediacji.

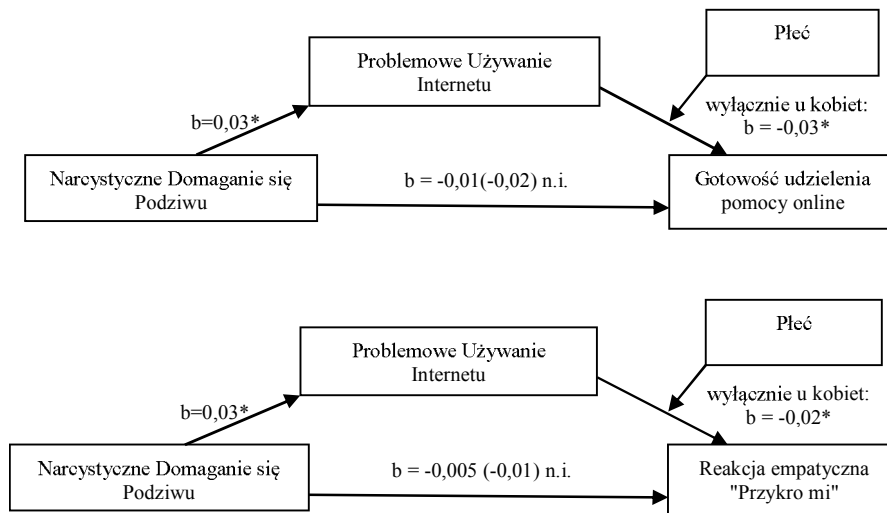
Choć tradycyjne podejścia do mediacji skupiały się na testowaniu oddzielnych efektów ścieżek tworzących model mediacji i wymagały spełnienia warunku istotności każdej ze ścieżek, obecnie uważa się takie podejście za zbyt konserwatywne [44, 45]. We współczesnych podejściach do mediacji kluczowa jest odpowiedź czy istotny jest raczej efekt pośredni aniżeli poszczególne ścieżki bezpośrednie. W związku z tym sprawdzono efekty mediacyjne przez TPUI dla testowanych zmiennych zależnych, bez względu na to czy narcyzm mierzony kwestionariuszem NPI i jego podskale był dla nich istotnym predyktorem czy nie.

W pierwszej kolejności jako zmienną zależną wprowadzono gotowość do pomocy w formie udostępnienia posta. Jako zmienną niezależną (predyktor) wprowadzono poziom narcyzmu (sumę punktów lub wyniki w podskalach, kolejno), a jako zmienną pośredniczącą (mediator) wystandaryzowany wynik w skali TPUI. Moderatorem była płeć. Punktem wyjścia dla eksploracji był model, w którym dopuszczono moderację wszystkich ścieżek przez płeć (ścieżka a – od predyktora do mediatora, ścieżka b – od mediatora do zmiennej zależnej oraz ścieżka c – od predyktora do zmiennej zależnej; Model 59 z macro PROCESS [44]). Testowano szereg modeli, eliminując kolejno nieistotne predyktory i upraszczając równanie.

W ten sposób wyłoniono model moderowanej mediacji dla zmiennej gotowość do pomocy przez udostępnienie posta. Jediną moderowaną ścieżką była w nim ścieżka b – od mediatora do zmiennej zależnej (Model 14 z makro PROCESS). Wyniki bootstrappingowe pokazały, że wysoki poziom TPUI miał istotny efekt pośredni między podskalą NPI Domaganie się Podziwu a gotowością do pomocy przez udostępnienie posta u kobiet, $B = -0,200$, $SE = 0,149$ (95% przedział ufności dla efektu pośredniego TPUI nie zawierał zera $[-0.595, -0.025]$).

W przypadku mężczyzn efekt pośredni nie był istotny statystycznie. Jediną ścieżką istotnie moderowaną przez płeć była ścieżka b - od mediatora do zmiennej zależnej. Po odpowiednim przekształceniu współczynnika regresji (z logarytmu ilorazu szans na prawdopodobieństwo) wynik ten oznacza, że u kobiet jedno odchylenie standardowe wyżej na podskali narcystycznego Domagania się Podziwu przekłada się na o około połowę niższe prawdopodobieństwo (0,45) zadeklarowanej gotowości udostępnienia posta. Wyniki tej analizy przedstawiono na Wykresie 3, górny panel.

W ten sam sposób wyłoniono model moderowanej mediacji dla zmiennej zależnej empatyczna reakcja typu „Przykro mi”, w którym jedyną moderowaną ścieżką była ścieżka b - od mediatora do zmiennej zależnej (Model 14 z makro PROCESS). Wyniki bootstrappingowe pokazały, że wysoki poziom TPUI miał istotny efekt pośredni między podskalą NPI Domaganie się Podziwu a reakcją empatyczną „Przykro mi” u kobiet, $B = -0,181$, $SE = 0,131$ (95% przedział zaufania dla efektu pośredniego TPUI nie zawierał zera $[-0.542, -0.021]$). W przypadku mężczyzn efekt pośredni nie był istotny statystycznie. Jediną ścieżką istotnie moderowaną przez płeć była ścieżka b – od mediatora do zmiennej zależnej. Po odpowiednim przekształceniu wynik ten oznacza, że u kobiet jedno odchylenie standardowe wyżej na podskali narcystycznego Domagania się Podziwu przekłada się na o około połowę niższe prawdopodobieństwo (0,46) empatycznej reakcji typu „Przykro mi”. Wyniki tej analizy przedstawiono na Wykresie 3, dolny panel.

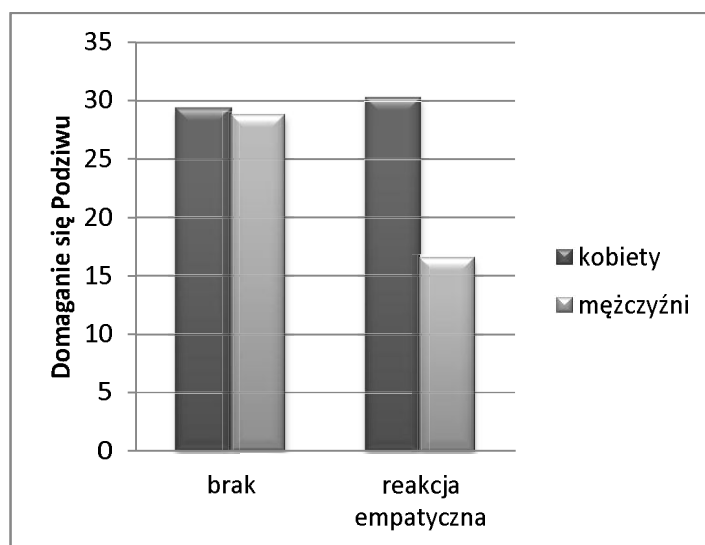

Wykres 3. Problemowe Używanie Internetu (TPUI) odpowiada za niechęć udzielenia pomocy online wyłącznie u kobiet. U mężczyzn związek ten jest bezpośredni (nie mediowany przez TPUI).

3.2.6. Dodatkowe analizy eksploracyjne

W celu dalszej eksploracji związków reakcji na post, gotowości do pomocy w postaci udostępnienia postu, płci, oraz TPUI z narcyzmem wykonano analizę regresji zmiennej narcyzm na te zmienne niezależne, oraz na zmienną interakcyjną płci z reakcją na post. Gotowość do pomocy w postaci udostępnienia postu nie miała istotnego związku z narcyzmem i została usunięta z modelu. Wyloniono model, w którym płeć była istotnym moderatorem związku narcyzmu i reakcji na post ($\beta = -0,26$, $SE = 14,18$, $p = 0,049$). Dla bliższego poznania efektu interakcyjnego przeprowadzono analizę nachyleń przy pomocy makro PROCESS [44]. Wyniki pokazały, że jedynie w grupie mężczyzn empatyczna reakcja na post („Przykro mi”) wiązała się istotnie negatywnie z narcyzmem : $b = -27,14$, $SE = 12,94$, $p = 0,04$, podczas gdy w grupie kobiet reakcja na post nie wiązała się z narcyzmem: $b = 1,17$, $SE = 5,32$, $p = 0,83$. Co ważniejsze, opisany efekt interakcyjny był w pełni istotny tylko w sytuacji kiedy TPUI było kontrolowane, pomimo, że nie było ono istotnym predyktorem (w modelu bez TPUI efekt interakcyjny pozostawał na marginesie istotności, $p = 0,08$). W osobnej analizie stwierdzono jednak, że TPUI nie był istotnym supresorem dla opisywanego efektu interakcyjnego reakcji na post z płcią.

Powtórzono tą samą analizę w odniesieniu do podskali narcyzmu. W przypadku podskali Domaganie się Podziwu wyloniono istotny model. Podobnie jak poprzednio, gotowość do pomocy w postaci udostępnienia postu nie miała istotnego związku z Podziwem i została usunięta z modelu. Wyloniono model, w którym płeć była istotnym moderatorem związku Domagania się Podziwu i reakcji na post ($\beta = -0,30$, $SE = 5,24$, $p = 0,015$). Dla bliższego poznania efektu interakcyjnego przeprowadzono analizę nachyleń przy pomocy makro PROCESS [44]. Wyniki pokazały, że jedynie w grupie mężczyzn empatyczna reakcja na post („Przykro mi”) wiązała się istotnie negatywnie z Domaganiem się Podziwu : $b = -14,66$, $SE = 4,78$, $p = 0,005$, podczas gdy w grupie kobiet związek ten nie był istotny: $b = -0,57$, $SE = 2,23$, $p = 0,80$. Co ważniejsze, opisany efekt interakcyjny był istotny tylko w sytuacji kiedy TPUI było kontrolowane (w modelu bez TPUI efekt interakcyjny pozostawał na marginesie istotności, $p = 0,08$). W przypadku tej analizy zanotowano istotny pozytywny związek TPUI z Domaganiem się Podziwu: $\beta = 0,33$, $SE = 0,05$, $p = 0,003$. W osobnej analizie stwierdzono, że TPUI był istotnym supresorem dla opisywanego efektu interakcyjnego reakcji na post z płcią: konkretnie był on istotnym supresorem bezpośredniego pozytywnego (lecz nieistotnego statystycznie) związku empatycznej reakcji na post z Domaganiem się Podziwu w grupie kobiet. U mężczyzn związek reakcji empatycznej na post z Domaganiem się Podziwu był bezpośredni i nie związany z poziomem TPUI. Wyniki tych analiz zaprezentowano na Wykresie 4.

Wykres 4. Narcyzm w funkcji płci i przejawianej wrażliwości na potrzeby innych użytkowników Facebooka. Poziom problemowego używania Internetu został skontrolowany.

3.3. Dyskusja wyników

W niniejszym badaniu aż 31% osób z grupy badanej uzyskało wynik TPUI wyższy niż 60 punktów. Zgodnie z polskim opracowaniem kwestionariusza [46], jest to rezultat oznaczający grupę wysokiego ryzyka. Jednakże w polskich badaniach do adaptacji część próby znajdująca się w tym przedziale była prawie dwukrotnie mniejsza – było to około 18% wszystkich badanych. Prawdopodobnym wytłumaczeniem wydaje się być przedawnienie norm, które zostały wypracowane aż 10 lat temu, bo w 2007 roku. Na przestrzeni ostatniej dekady technologie związane z użytkowaniem Internetu dynamicznie się rozwinęły, głównie w postaci urządzeń i rozwiązań mobilnych. Dzięki nim, dostęp do Sieci jest w tym momencie przystępny, prosty i możliwy w każdym miejscu, dla każdego posiadacza telefonu z zasięgiem. Jednak fakt, że korzystamy z Internetu z częstotliwością i łatwością, które nie były wcześniej możliwe nie musi być koniecznie tożsamy z tym, że aż tak duża część populacji wykazuje tendencje do dysfunkcjonalnego użytkowania Sieci, a raczej świadczy o tym jak bardzo potrzebna jest aktualizacja norm testów diagnostycznych w tym obszarze.

Analiza statystyczna nie wykazała istotnej korelacji między wynikami ogólnymi NPI a TPUI, jednak wyniki na dwóch podskali NPI były skorelowane z wynikami TPUI – pozytywnie na podskali Domaganie się Podziwu i negatywnie na podskali Samowystarczalność. Prawdopodobne jest, iż korelacja tych podskali z TPUI w różnych kierunkach jest głównym powodem braku istotnej korelacji pomiędzy wynikiem ogólnym NPI a TPUI. Mimo, że badania dotyczące powiązań ogólnego nasilenia narcyizmu jako cechy z patologicznym korzystaniem z Internetu nie udzielają jednoznacznych odpowiedzi w tym temacie [29, 35], pomiary przeprowadzone w ramach tej pracy wskazują jednak, że niektóre komponenty narcyizmu mogą być powiązane z nadużywaniem Sieci..

Prawdopodobnego uzasadnienia powiązania wyników na podskali Domagania się Podziwu z wynikami TPUI można doszukiwać się w badaniach dotyczących narcyzmu i preferencji do korzystania z określonych funkcji portalu. Otóż, badania te wykazują, iż jednostki narcystyczne – chociaż nie patologicznie – spędzają na ogół więcej czasu na portalach społecznościowych, ale – co najważniejsze w tym punkcie – preferują funkcje związane z budowaniem własnego wizerunku w Sieci, a zwłaszcza udostępnianie swoich zdjęć [31]. Na bazie tych badań i specyfikacji podskali można teoretyzować, iż jednostki wykazujące wyższe wyniki na skali Domagania się Podziwu, będą poświęcały więcej czasu swojemu wirtualnemu wizerunkowi, niż osoby niereprezentujące takich przekonań. Atrakcyjność, z jaką jawi się dla nich środowisko, w którym tak łatwo można przedstawić swój wizerunek dużej ilości znajomych (i nie tylko) może sprawiać, że mają większą tendencję do utraty kontroli nad czasem spędzonym w Sieci. Ponadto, jak zostało już wcześniej wspomniane, podskala ta zawiera najwięcej pozycji z oryginalnej podskali Expolitativeness/Entitlement, która posiada najbardziej patologiczne i dezadaptacyjne korelaty. W obliczu tego, logicznym wydaje się być fakt, że osoby osiągające wysokie wyniki na tej podskali wykazują predyspozycję do Problemowego Używania Internetu.

Interesująca jest negatywna korelacja wyników na podskali Samowystarczalność z wynikami TPUI. Prawdopodobnym jest, iż taką zależność można tłumaczyć tym, iż wysokie wyniki na tej podskali uzyskują osoby pewne siebie i swoich dążeń, oraz przekonane o swojej niezależności i samokontroli. Co za tym idzie, w kwestionariuszu takim jak TPUI, który oparty jest głównie na pytaniach dotyczących umiejętności kontrolowania swojego zachowania, nie wybierały odpowiedzi świadczących o braku tej umiejętności. Byłoby to zgodne z badaniami dowodzącymi istnienia negatywnej korelacji między samokontrolą a Problemowym Używaniem Internetu [47].

Jeżeli chodzi o reakcje na prośbę o pomoc online, wzorzec wyników okazał się skomplikowany. Po pierwsze, zgodnie z hipotezą, problemowe użytkowanie Internetu okazało się być istotną determinantą niskiej wrażliwości na potrzeby innych użytkowników, przejawiającej się mniejszą gotowością do pomocy online oraz niższym prawdopodobieństwem wyrażenia emocjonalnego wsparcia poprzez werbalną reakcję online.

Jednym komponentem narcyzmu, który wykazywał bezpośrednie związki z niechęcią do udzielania pomocy online było Przywództwo. Osoby nieudziałające pomocy w formie udostępnienia postu uzyskiwały istotnie wyższe wyniki niż osoby udostępniające post na podskali NPI Przywódca. Według literatury, przekonania o umiejętności wywierania wpływu na innych ludzi, które przejawiają jednostki osiągające wysokie rezultaty na tej skali często współwystępują z wysoką, a przy tym stabilną samooceną oraz preferowaniem strategii skoncentrowanej na problemie w sytuacjach trudnych. Takie jednostki są gotowe realizować celów innych ludzi tylko i wyłącznie wtedy, gdy te pokrywają się z ich osobistymi dążeniami [42]. W obliczu tego, możliwe jest, że osoby z wyższymi wynikami na tej podskali, przeglądając swoją ścianę w serwisie Facebook i widząc wpis proszący o pomoc w znalezieniu psa po prostu go ominą i będą przeglądać dalej, gdyż działanie w tym wypadku nie przynosi im żadnych korzyści osobistych. Dodatkowym czynnikiem zmniejszającym prawdopodobieństwo udostępnienia wpisu przez takie osoby jest to, że badania wykazują

przekonanie o swoim potencjale przywódczym są ogólnie mniej skłonni ulegać wpływowi i prośbom innych osób.

Dodatkowe analizy statystyczne wykazały, iż innym komponentem narcyzmu, który miał istotne znaczenie dla zachowania w reakcji na prośbę o pomoc online było Domaganie się Podziwu. Związek Domagania się Podziwu z reakcją na post był moderowany przez pleć. Mężczyźni reagujący empatycznie na post („Przykro mi”) wykazywali istotnie niższe poziomy na skali narcyzmu ogółem i podskali Domagania się Podziwu. W ich przypadku związki te były bezpośrednie: narcystyczne domaganie się podziwu przez mężczyzn wiąże się z ich niższą wrażliwością na innych, niezależnie od ich poziomu uzależnienia od Internetu. W przypadku kobiet związek Domagania się Podziwu, najbardziej toksycznego i dysfunkcyjnego komponentu narcyzmu z niechęcią do pomagania online był zapośredniczony przez problemowe użytkowanie Internetu. Innymi słowy, w przypadku kobiet narcystyczne Domaganie się Podziwu wiązało się z niechęcią do udzielania wsparcia online czy to w zwykłej formie werbalnej reakcji czy w formie pomocy przy poszukiwaniu psa (poprzez udostępnienie posta), z tego powodu, że kobiety narcystycznie domagające się podziwu były uzależnione od Internetu w większym stopniu niż kobiety nienarcystyczne.

Przeoglądając literaturę w poszukiwaniu prawdopodobnego wytłumaczenia takich rezultatów, jednym z najbardziej logicznych wydaje się być to, że kobiety ogółem przykładają większą uwagę do kontekstu społecznego niż mężczyźni. Ponadto, manifestowanie przez kobiety w sytuacjach społecznych podejścia „nieempatycznego” może wiązać się z większym ryzykiem sankcji negatywnych niż w przypadku mężczyzn, ze względu na (niekiedy krzywdzące) stereotypy ról społecznych (pleć żeńska postrzegana jako bardziej empatyczna, przyjazna itd.). O ile zatem narcystyczni mężczyźni, bez względu na to czy użytkują Internet dysfunkcyjnie czy nie, mogą nieco swobodniej manifestować swoją obojętność na potrzeby innych bez narażania się na ostracyzm towarzyski, narcystyczne kobiety nie demonstrują jej równie otwarcie. Jedynie taki czynnik behawioralny jak uzależnienie od Internetu z jego desensytyzującym działaniem popycha kobiety narcystycznie łaknące podziwu do równie niewrażliwego zachowania online.

Przeprowadzone przez nas badanie nie jest wolne od ograniczeń: najistotniejszymi z nich są niska liczebność próby oraz nierównoliczność grup płciowych. W szczególności ten ostatni czynnik każe podchodzić do uzyskanych przez nas wyników z ostrożnością (zwłaszcza w odniesieniu do wyników mniej licznej podgrupy: mężczyzn) i dążyć do ich weryfikacji poprzez niezależną replikację. Generalnie, wyniki naszego badania pozostają jednak w zgodzie z dotychczas uzyskanymi [27-32], a jednocześnie stanowią rzadki przykład badań łączących predyktory osobowościowe z uzależnieniem od Internetu oraz jego behawioralnymi konsekwencjami.

3.4. Wnioski

Przeprowadzone badania wskazują, iż jedynie najbardziej dezadaptacyjny i toksyczny komponent narcyzmu, reprezentowany w polskiej adaptacji testu przez skalę Domagania się Podziwu jest istotnie związany i predysponuje do Problemowego Używania Internetu i nieempatycznego zachowania w mediach społecznościowych. Pomimo tylko częściowego potwierdzenia hipotez, rezultaty tego badania mogą być jednak podstawą do wyznaczenia kierunku dla następnych prac w tym obszarze.

Eksploatacja tego tematu jest ważna ze względu na coraz to dynamiczniejszy rozwój nowych mediów, które już i tak stały się immanentnym elementem życia wielu osób. By dostosować się do tak dynamicznych zmian, jednostka musi wykazać się dużym poziomem elastyczności, aby możliwe było zachowanie zdrowego balansu między funkcjonowaniem w środowisku wirtualnym a rzeczywistym. Jak wykazują badania, łącznie z tym przeprowadzonym w ramach tej pracy, istnieją czynniki osobowościowe, które mogą temu balansowi zagrażać, dlatego istotne jest projektowanie aktualnych metod, mających na celu nie tylko identyfikację grup ryzyka, ale także stosowne oddziaływanie prewencyjne.

Podziękowania

Autorzy pragną podziękować Marcinowi Zajenkowskiemu za cenne komentarze do wcześniejszej wersji niniejszego manuskryptu. Praca została wsparta grantem nr 2015/19/B/HS6/02214 przyznanemu drugiemu autorowi (AZC) przez Narodowe Centrum Nauki.

Literatura

1. Young K. S. (1998), *Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder*, *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), s. 237-244.
2. Campbell K. W., & Foster J. D. (2007), *The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies*, In C. Sedikides & S. Spencer (Eds.), *Frontiers in social psychology: The self*, s. 115-138. Philadelphia: Psychology Press.
3. Morf C. C., & Rhodewalt F. (2001), *Unraveling the Paradoxes of Narcissism: A Dynamic Self-Regulatory Processing Model*, *Psychological Inquiry*, 12(4), s. 177-196.
4. Majchrzak P. (2006), *Wybrane aspekty patologicznego użytkowania Internetu*, Konferencja Naukowa Współczesne zagrożenia rozwojowe dzieci i młodzieży. Wodzisław Śląski.
5. Rachlin H. (1990), *Why do people gamble and keep gambling despite heavy losses?*, *Psychological science*, 1(5), s. 294-297.
6. Griffiths M. (1996), *Behavioural addiction: an issue for everybody?*, *Employee Counselling Today*, 8(3), s. 19-25.
7. Young K. S. (1996), *Psychology of Computer Use: XL. Addictive Use of the Internet: A Case That Breaks the Stereotype*, *Psychological Reports*, 79(3), s. 899-902.
8. Young K. S. (1998), *Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder*. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), s. 237-244.
9. Aboujaoude E. (2010), *Problematic Internet use: an overview*, *World Psychiatry*, 9 (2), s. 85-90.
10. Ko, C., Yen J., Chen C., Chen S., & Yen C. (2005), *Proposed Diagnostic Criteria of Internet Addiction for Adolescents*, *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 193(11), s. 728-733.
11. Ko C. H., Yen J. Y., Chen S. H., Yang M. J., Lin H. C., & Yen C. F. (2009), *Proposed diagnostic criteria and the screening and diagnosing tool of Internet addiction in college students*, *Comprehensive psychiatry*, 50(4), s. 378-384.

12. Treuer T., Fábíán Z., & Füredi J. (2001), *Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder?*, *Journal of Affective Disorders*, 66(2-3), s. 283.
13. Yellowlees P. M., & Marks S. (2007), *Problematic Internet use or Internet addiction?*, *Computers in Human Behavior*, 23(3), s. 1447-1453.
14. American Psychiatric Association. (2013), *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*, American Psychiatric Pub.
15. Kosinski M., Matz S. C., Gosling S. D., Popov V., & Stillwell D. (2015). *Facebook as a research tool for the social sciences: Opportunities, challenges, ethical considerations, and practical guidelines*, *American Psychologist*, 70(6), s. 543-556.
16. Kosinski M., Stillwell D., & Graepel T. (2013), *Private traits and attributes are predictable from digital records of human behavior*, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(15), s. 5802-5805.
17. Ryan T., & Xenos S. (2011), *Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage*, *Computers in Human Behavior*, 27(5), s. 1658-1664.
18. Czarna A. (2008), *Narcyzm – z perspektywy 120 lat istnienia pojęcia*, W: Winięcki P., Grzybek R. (red). *Wybrane problemy współczesnej psychologii*. Wrocław: ATUT, s. 95-117.
19. Russell G. A. (1985), *Narcissism and the narcissistic personality disorder: a comparison of the theories of Kernberg and Kohut*, *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 58(2), s. 137-148.
20. Morf C. C., & Rhodewalt F. (2001), *Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model*, *Psychological Inquiry*, 12, s. 177-196.
21. Bogart L. M., Benotsch E. G., & Pavlovic J. D. P. (2004), *Feeling superior but threatened: The relation of narcissism to social comparison*, *Basic and Applied Social Psychology*, 26(1), s. 35-44.
22. Geukes K., Nestler S., Hutteman R., Dufner M., Küfner A. C., Egloff B., Back M. D. (2017), *Puffed-up but shaky selves: State self-esteem level and variability in narcissists*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 112, s. 769-786.
23. Krizan Z., & Bushman B. J. (2011), *Better than my loved ones: Social comparison tendencies among narcissists*, *Personality and Individual Differences*, 50(2), s. 212-216.
24. Rhodewalt F., Madrian J. C., & Cheney S. (1998), *Narcissism, self-knowledge organization, and emotional reactivity: The effect of daily experiences on self-esteem and affect*, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(1), s. 75-87.
25. Rhodewalt F., & Morf C. C. (1998), *On self-aggrandizement and anger: a temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure*, *Journal of personality and social psychology*, 74(3), s. 672.
26. Zeigler-Hill V., Myers E. M., & Clark C. B. (2010), *Narcissism and self-esteem reactivity: The role of negative achievement events*, *Journal of Research in Personality*, 44(2), s. 285-292.
27. Błachnio A., Przepiorka A., & Rudnicka P. (2016), *Narcissism and self-esteem as predictors of dimensions of Facebook use*, *Personality and Individual Differences*, 90, s. 296-301.
28. Brailovskaia, J. & Bierhoff H. W. (2016), *Cross-cultural narcissism on Facebook: Relationship between self-presentation, social interaction and the open and covert narcissism on a social networking site in Germany and Russia*, *Computers in Human Behavior*, 55, s. 251-257.
29. Campbell W. K., & Buffardi L. E. (2008), *The lure of the noisy ego: Narcissism as a social trap. Quieting the ego: Psychological benefits of transcending egotism*, Washington, DC: American Psychological Association.
30. DeWall C. N., Buffardi L. E., Bonser I., & Campbell W. K. (2011), *Narcissism and implicit attention seeking: Evidence from linguistic analyses of social networking and online presentation*, *Personality and Individual Differences*, 51(1), s. 57-62.

31. Mehdizadeh S. (2010), *Self-presentation 2.0: Narcissism and self-esteem on Facebook*, *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(4), s. 357-364.
32. Carpenter C. J. (2012), *Narcissism on Facebook: Self-promotional and anti-social behavior*, *Personality and individual differences*, 52(4), s. 482-486.
33. Ryan, T. & Xenos S. (2011), *Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage*, *Computers in Human Behavior*, 27(5), s. 1658-1664.
34. Choi, M., Panek E. T., Nardis Y., & Toma C. L. (2015), *When social media isn't social: Friends' responsiveness to narcissists on Facebook*, *Personality and Individual Differences*, 77, s. 209-214.
35. Odacı H., & Çelik Ç B. (2013), *Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception*, *Computers in Human Behavior*, 29(6), s. 2382-2387.
36. Andreassen C. S., Pallesen S., & Griffiths M. D. (2017), *The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey*, *Addictive Behaviors*, 64, s. 287-293.
37. Watson P. J., Grisham S. O., Trotter M. V., & Biderman M. D. (1984), *Narcissism and empathy: Validity evidence for the Narcissistic Personality Inventory*, *Journal of personality assessment*, 48(3), s. 301-305.
38. Ferrari V., Smeraldi E., Bottero G., & Politi E. (2014), *Addiction and empathy: a preliminary analysis*, *Neurological Sciences*, 35, s. 855-859.
39. Westen D. (1990), *The relations among narcissism, egocentrism, self-concept, and self-esteem: Experimental, clinical, and theoretical considerations*, *Psychoanalysis & Contemporary Thought*, 13, s. 183-239.
40. Grijalva E., Newman D. A., Tay L., Donnellan M. B., Harms P. D., Robins R. W., & Yan T. (2015), *Gender differences in narcissism: a meta-analytic review*, *Psychological Bulletin*, 141, s. 261 - 310.
41. Raskin R., & Terry H. (1988), *A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), s. 890-902.
42. Bazińska R., & Drat-Ruszczak K. (2000), *Struktura narcyzmu w polskiej adaptacji kwestionariusza NPI Ruskina i Halla*, *Czasopismo Psychologiczne*, 6, s. 171-188.
43. Ackerman R. A., & Donnellan M. B. (2013), *Evaluating self-report measures of narcissistic entitlement*, *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 35(4), s. 460-474.
44. Hayes A. F. (2013), *PROCESS SPSS Macro* [Computer software and manual].
45. Hayes A. F., & Rockwood N. J. (2016), *Regression-based statistical mediation and moderation analysis in clinical research: Observations, recommendations, and implementation*, *Behaviour research and therapy*, 98, s. 39-57
46. Poprawa R. (Wrocław, 2006), *Test Problematycznego Używania Internetu – Autorska adaptacja Internet Addiction Test K. Young*, Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego.
47. Oh W. O. (2003), *Factors influencing internet addiction tendency among middle school students in Gyeong-buk area*, *Journal of Korean Academy of Nursing*, 33(8), s. 1135-1144.
48. Benjamin L. S. (1996), *An interpersonal theory of personality disorders*.
49. Millon T. (1990), *The disorders of personality*.
50. Watson P. J., Grisham, S. O., Trotter, M. V., & Biderman, M. D. (1984), *Narcissism and empathy: Validity evidence for the Narcissistic Personality Inventory*. *Journal of Personality assessment*, 48, s. 301-305.
51. Davis M. H. (1983), *Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, s. 113-126.

Narcyz w Sieci: Narcyzm jako osobowościowa determinanta Problemowego Używania Internetu i zachowania w mediach społecznościowych

Streszczenie

Niniejsza praca miała na celu zbadanie związków pomiędzy narcyzmem wielkościowym a Problemowym Używaniem Internetu („uzależnieniem od Internetu”), a także nieempatycznym zachowaniem w mediach społecznościowych. Wcześniejsze badania dostarczyły sprzecznych wniosków dotyczących związku między narcyzmem a Problemowym Korzystaniem z Internetu. Postawiliśmy hipotezę, że Problemowe Korzystanie z Internetu będzie wiązało się z nieempatycznym zachowaniem online a narcyzm i jego komponenty będą związane z nieempatycznym reagowaniem na prośby innych osób o pomoc za pośrednictwem Problemowego Korzystania z Internetu. Eksplorowaliśmy rolę płci w tych relacjach. W badaniu korelacyjnym wykorzystaliśmy Kwestionariusza Narcyzmu (NPI), Test Problemowego Używania Internetu oraz behawioralne wskaźniki reakcji nieempatycznych: reakcje werbalne na fikcyjny wpis innego użytkownika Facebooka, który prosił o pomoc w poszukiwaniu zagubionego psa, a także deklarowaną chęć pomocy przez skopiowanie wpisu o zagubionym psie do swojego profilu. Użytkownicy Facebooka ($N = 87$) wypełnili ankietę internetową. Wyniki pokazały, że Problemowe Używanie wiązało się z nieempatycznymi reakcjami tylko u kobiet. Co więcej, tylko jeden komponent narcyzmu – Domaganie się Podziwu (częściowo pokrywający się z podskalą Entitlement / Exploitativeness z NPI) – był istotnie powiązany z Problemowym Używaniem Internetu, które z kolei pośredniczyło w związku między narcyzmem a nieempatycznymi reakcjami wyłącznie u kobiet. W przypadku mężczyzn związek między narcystycznym Domaganiem się Podziwu a nieempatycznymi reakcjami był bezpośredni i niezależny od Problemowego Używania Internetu. Omówiliśmy implikacje wyników i ograniczenia obecnego badania.

Słowa kluczowe: narcyzm, Problemowe Używanie Internetu, uzależnienie od Internetu, empatia, empatyczne reagowanie, prospołeczność, antyspołeczność, płeć

Narcissus in Internet: Narcissism as a personality predictor of *Problematic Internet Use* and behavior in social media

Abstract

This work was aimed at investigating relationships between grandiose narcissism and Problematic Internet Use (“Internet addiction”) as well as unempathetic responding in social media. Prior studies provided conflicting findings concerning the link between narcissism and Problematic Internet Use. We hypothesized that Problematic Internet Use would be linked to unempathetic responses and that narcissism and its components would be related to unempathetic responding to other people’s requests for help via Problematic Internet Use. We explored the role of gender in these relationships. In the correlational study we used Narcissistic Personality Inventory (NPI), Internet Addiction Test and behavioral measures of unempathetic responding: verbal reactions to a fictitious post from another Facebook user asking for help in searching for a lost dog as well as declared willingness to help by reposting the lost dog post to one’s own profile. Facebook users ($N = 87$) completed an online survey. Results showed that Problematic Internet Use was related to unempathetic responses only in women. Furthermore, only one component of narcissism – Demand for Admiration (partly overlapping with Entitlement/Exploitativeness subscale of NPI) – was significantly related to Problematic Internet Use and the latter mediated the link between narcissism and unempathetic responses exclusively in women. In men the relationship between narcissistic Demand for Admiration with unempathetic responses was direct and independent from Problematic Internet Use. We discussed implications of the results and limitations of the current research.

Keywords: narcissism, Entitlement, Exploitativeness, Problematic Internet Use, Internet addiction, empathy, empathetic responsiveness, prosociality, antisociality, gender